

Cultura

La vida interior i el taller dels grans escriptors

XAVI AYÉN
Barcelona

El voyeurisme literari viu un bon moment. Les cartes s'escriuen, en principi, per a un únic interlocutor... però si el remitent és un escriptor per l'obra del qual s'interessa el món, els epistolaris s'acaben convertint, més tard o més d'hora, en llibres d'èxit per al gaudi del públic. És difícil oblidar les obscenitats que Joyce va escriure a la seva esposa Nora, o la "nota de suïcidi" que Virginia Woolf va redactar per al seu marit. Coincideixen ara, als taulells de novetats de les llibreries, quatre títols dignes de menció: *Cartas a Véra* (RBA), les que li va enviar Vladimir Nabokov (1899-1977) a la seva esposa durant tota una vida, entre els anys 1923 i el 1976; el primer volum de *Rainer & Lou* (Límits), la correspondència creuada entre Rainer Maria Rilke (1875-1926) i Lou Andreas-Salomé (1861-1937) del 1897 al 1926; *Los amores de Franz Kafka* (Ediciones del Subsuelo), que recull els seus apassionats correus sobre les relacions que va tenir amb Felice Bauer, Grete Bloch, Julie Wohryzek, Milena Jesenská i Dora Dymant; i *Memoria por correspondencia* (Libros del Asteroide), les missives que la pintora Emma Reyes (1919-2003) va enviar a l'historiador Germán Arciniegas (1900-1999) i que van fascinar Gabriel García Márquez. Poques vegades el lector té tantes noves possibilitats per saciar alhora la seva set de xafarderia i de bellesa literària.

Com un amic extremament íntim de Nabokov se sentirà el lector de *Cartas a Véra*. Escoltarà els problemes de salut o de diners de la parella, assistirà als seus freqüents trasllats per diferents països fugint del nazisme. Lamentarà que el 1926 enviïn Véra a un sanatori de la Selva Negra alemanya perquè es recuperi dels seus problemes de depressió i ansietat, mentre ell es quedava a Berlín enviant-li un informe -diari!- de tot el que feia, esforçant-se per entretenir-la i divertir-la -la correspondència inclou poemes, un apèndix amb les endevinalles que li enviava, i fins i tot mots encruats que ideava només per a ella-. Com indica el britànic Brian Boyd, coeditor del llibre, "dels matrimonis dels grans escriptors del segle XX, cap va ser tan llarg" com el seu. Encara que no va estar exempt -potser per això- d'una crisi greu, que, com es veu a les cartes, "va ser una excepció" que va causar a Vladimir gran remordiment, estrès i un agreujament de la seva psoriasi crònica: una aventura extraconjugual amb la poetessa i perruquera Irina Guadanini, que ell confessa el 1937, davant la qual cosa Véra l'obliga a escollir (i ell la tria, esclar, a ella). També observem els seus gustos literaris: devoció cap a Flaubert (*Madame Bovary* és "l'únic llibre que, en tres passatges, em fa sentir calor sota

Franz Kafka

Felice Bauer

Grete Bloch

Julie Wohryzek

Milena Jesenská

Correspondència més que privada

Arriben nous epistolaris de Kafka, Nabokov, Andreas-Salomé i Emma Reyes

VLADIMIR NABOKOV

"La minyona caça ratolins: volia matar-ne un però el vaig agafar; ja n'he alliberat tres"

RILKE A ANDREAS-SALOMÉ

"Si et somio -cosa que passa sovint- l'endemà el somni i el seu ressò és més real que tot"

els globus oculars"), Proust i Joyce, tot i que de *Les caves del Vaticà* d'André Gide en diu que és "un disbarat terrible". Hi ha anècdotes, com la plaga de ratolins al seu domicili: "La serventa els caça: la primera vegada va voler matar-ne un, però el vaig agafar i el vaig treure al jardí, on el vaig deixar en llibertat [...] Ja n'he alliberat tres d'aquesta manera...". Nabokov li escrivia en rus, en l'ortografia pre-revolucionària, i no gaudim de les cartes de resposta de Véra perquè ella mateixa, tot un caràcter, es va encarregar de destruir-les.

Si Véra encarna l'amor conjugal

KAFKA, UN DONJOAN

"Tot i els cabells blancs, migranyes, insomni, desesperació... des de l'estiu n'han caigut sis"

EMMA REYES

"Un nen pot sentir el desig de no voler viure més i ser devorat per les entranyes de la terra"

durador, Lou Andreas-Salomé és un prototip oposat: defensora de l'amor lliure, considerava l'amor sexual "una passió física" que, una vegada sadollada, desapareix mentre que "l'amor intel·lectual i l'amistat fidel són capaços de resistir el pas del temps". Què tindria aquesta dona per tornar bojos Rilke, Nietzsche, Paul Rée i tants d'altres? El secret se'l va emportar a la tomba el mateix Sigmund Freud, que va psicoanalitzar aquesta escriptora i deixeb-la seva, però alguna cosa poden intuir els lectors del nou epistolari amb Rilke, *Rainer & Lou*, publicat per l'editorial andorrana Límits, amb diverses cartes inèdites, seleccionades directament de l'original alemany. La política, la guerra, la literatura i sobretot l'amor i la creativitat, són els temes d'aquest llibre. Provenent d'una família aristocràtica russa, Andreas-Salomé va mantenir amb Rilke "una relació passional, carnal, un amor a primera vista", diuen els seus editors, malgrat la diferència d'edat (ell, 21; ella, 36) i que ella estava casada -encara que era un matrimoni poc usual, molt amistós i mai consumat-. El lector assistirà a la ruptura entre tots dos "perquè ell té un caràcter molt inestable i ella trenca per no fer-li de mare i amant alhora, i preservar així allò bo de la seva relació". Rilke, en qualsevol cas, no deixarà d'enviar-li encesos poemes, i li escriu: "Si et somio -cosa que passa sovint-, l'endemà el somni i el seu ressò és més real que tota la realitat quotidiana". Ella li diu coses com "tu ets el poeta dels 'fatigats i apesarat's". Ell li confessa les seves inseguretats socials i creatives, o el dolor de la solitud: "Cada matí em desperto amb una espatlla freda, allà on la mà hauria de tocar la que em sacseja. Com és possible que ara, preparat i ensinistrat per expressar-me, m'hagi quedat sense vocació, superflu?".

#tuitsdecultura

Grossman tiene tres obras maestras: “Véase: amor”, “El libro de la gramática” y “La vida entera”. Pero “Gran Cabaret” es una buena novela.

@jorgecarrion21
Jorge Carrión Escritor

Si el món et lliga les mans, fes servir els peus.

@StephenChbosky
Stephen Chbosky Director

Avui és un dia col·lapsat. Això significa que hem utilitzat tots els recursos naturals que la Terra és capaç de produir en un any.

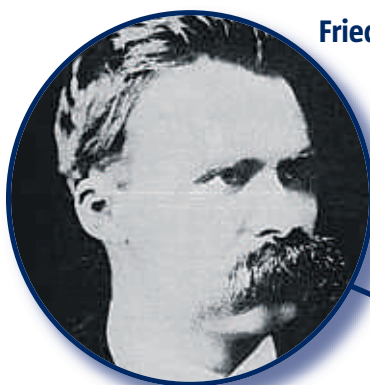
@JoelDicker
Joel Dicker Escritor

Anar allà, menjar exòtic i fer-nos fotos amb nens i misèria és colonialisme modern #pensemhiunamica

@esthersabo
Esther Saborido Filòloga

Minze Eisner

Friedrich Nietzsche

Lou Andreas-Salomé

Dora Dymant

sitat d'admirar qualsevol que sigui digna d'admiració i d'estimar-la fins a l'esgotament". Malgrat això, cap al final de la seva vida, es pregunta: "Què has fet tu amb el regal del sexe? Ha fracassat, acabaran dient-se".

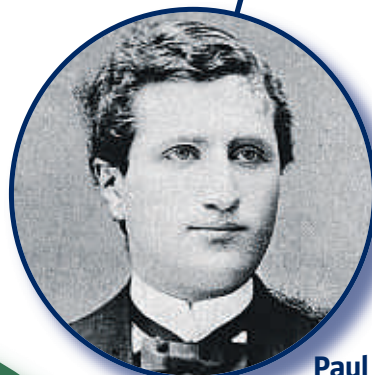
Un to molt diferent té *Memoria por correspondencia*, les cartes escrites per la pintora colombiana Emma Reyes, amiga i col·laboradora de Diego Rivera i Frida Kahlo i possible neta no reconeguda d'un president del seu país, que es llegeixen com una novel·la.

Un dia del 1969, Reyes, des de París, va enviar al seu amic Germán Arciniegas una carta descrivint els seus esgarriuosos records d'infantesa. Van continuar vint-i-dues trameses més, amb la història de la seva vida. Quan Gabriel García Márquez les va llegir, va clamar perquè fossin publicades, cosa que no ha pogut fer-se fins una vegada morta Reyes, el 2003. L'autora comença narrant la seva infantesa de filla il·legiti-

Més. *Los amores de Franz Kafka*, un subjugador llibre escrit pel professor Nahum N. Glatzer (1903-1990), explora les intenses relacions de l'autor de *La transformació* amb les dones, en concret amb aquelles de qui va parlar a les seves cartes, ja fossin dirigides directament a elles o bé als seus amics. Si bé ell era clarament misogin ("és curiosa la falta d'agudeza de les dones; la seva sensibilitat els permet únicament adonar-se de si resulten agradables, de seguida, si es té compassió amb elles i, finalment, si es busca misericòrdia en elles; això és tot, però en general és insuficient"), va tenir un elevat nombre de relacions. Quan una de les seves novies li pregunta pel seu estat civil, respon: "Em vaig comprometre dues vegades (tres si es vol, és a dir, dues vegades amb la mateixa jove), i les tres vegades vaig trencar el compromís pocs dies abans del casament". L'autor cita, entre els seus amors, les actrius Flora Klug i Mania Tschissik; la secretària Felice Bauer, d'alguna manera l'amor de la seva vida, i la seva amiga Grete Bloch, amb qui va tenir un fill –però sense saber-ho ell mai, ja que ella no l'hi va revelar–; Julie Wohryzek, que defineix com "en general poc instruída, més aviat alegre que trista"; l'escriptora casada Milena Jesenská; una noia de 18 anys, Minze Eisner; la cuinera Dora Dymant... Hi ha moments en què sembla un autèntic donjoan que es mira al mirall sorprès: a pesar "dels meus mals de cap, el meu insomni, els meus cabells blancs, la meua desesperació [...] des de l'estiu n'han estat almenys sis. Sóc incapaç de resistir-m'hi; cedeixo a la meua neces-

Rainer Maria Rilke

Paul Rée

Sigmund Freud

Vladimir Nabokov

ma, sense papers, en una casa sense llum elèctrica ni vàter, al costat de la seva germana Helena, un nen que anomenaven *Piojo* i la senyora María, dona de *vida liberal* que els tutelava. "Les nostres relacions amb ella es limitaven a seguir les seves ordres sense protestar ni preguntar mai per què. Era dura i molt severa". Un dia, la senyora María cau malalta, i la troben ajaguda amb un nen noutat als braços; Emma assistirà

impàvida a l'abandonament del nadó davant d'un convent. "Un nen pot ja sentir el desig de no voler viure més i ambicionar ser devorat per les entranyes de la terra". Uns anys després, ella i la seva germana són també abandonades, al convent de María Auxiliadora, on Emma viurà quinze anys. La prosa commovedorament infantil i lúcida de l'autora s'aprecia, per exemple, en la comparació de la seva vida amb els passatges bíblics que li mostren les monges: "Un altre dia ens va explicar la història d'un nen que es deia Jesús, la mama d'aquest nen també es deia María, eren molt pobres i havien viatjat en burro, com nosaltres quan vam ser a Guateque. Però aquest nen Jesús tenia tres papes, un que vivia amb la seva mama, que es deia Josep i que era fuster; l'altre papa era vell amb barbes i vivia al cel entre els núvols i aquest papa era molt ric. El tercer papa es deia Esperit Sant i no era un home sinó un colom que volava tota l'estona".

Quatre maneres diferents, en suma, d'acostar-se a la vida més íntima –i real– dels escriptors.●

Vera Nabokova

